

» non in tabernaculo pastoris¹. » Vide quomodo comminetur sponsus : vide quemadmodum in periculo, quamvis ille dulcis, abstulit de medio blandimenta. Quam blande illa ? « Annuntia mihi quem dilexit anima mea, ubi » pascis, ubi cubas in meridie. » Veniet enim medius dies, quando ad umbraculum concurrant pastores ; et forte latebit me ubi tu pascis et ubi cubas : et volo mihi annunties, ne forte fiam sicut operta, id est, sicut occulta, et non cognita. Ego enim manifesta sum : sed ne sicut operta, sicut celata incidam super greges sodalium tuorum. Omnes enim hæretici a Christo exierunt ; omnes qui facti sunt pastores mali, habentes greges suos sub nomine Christi, illius sodales fuerunt, illius convivium acceperunt. Sodales enim dicuntur, tanquam unius convivii. Latina lingua sic dicti sunt sodales, quasi simul edales ; eo quod simul edant. Audi illum in Psalmo arguentem sodales malos, id est, unius convivii. « Si inimicus, inquit, meus exprobrasset » mihi, sustinuissem utique ; et si super me magna locutus fuisset, abscondissem me utique ab eo : tu vero » unianimis et notus meus, dux meus, qui simul mecum » dulces capiebas cibos². » Ergo multi sodales ingrati mensæ Dominicæ exierunt foras : mali sodales fecerunt sibi suas mensas, erexerunt altaria contra altare. In eis ista timet errare.

XXXVII. Et si putas quia meridies Africa est : quam possem obtinere magis esse mundi meridiem partes Ægypti, et illas exustas sole regiones, ubi pluvia non apparet : quia ipse est meridies, ubi servet medius dies. Ibi autem eremus plena millibus servorum Dei. Unde si ad meridiem locorum velimus advertere, quare non ibi pascat ille magis, et ibi requiescat, quando ante prædictum est, Ubera erunt deserta eremi ? Sed ecce consentio, me-

¹ Cant. 1, 7. — ² Psal. LIV, 13.

ridies Africa sit. Africa sit meridies : hic sunt sodales mali. Ecclesia transmarina in aliquo suorum navigante in Africam, sollicita ne erret, invocat sponsum suum, et dicit ei : Abundare audio hæreticos in Africa, abundare audio rebaptizatores in Africa ; esse autem ibi tuos non minus audio : et illud audio, et hoc audio : sed qui sint tui, a te volo audire. « Annuntia mihi quem dilexit anima » mea, ubi pascis, ubi cubas in meridie ? » In illo meridie, ubi audio duas partes esse, unam Donati, alteram universo tuo cohærentem ; tu mihi dic quo eam, ne forte velut operta, id est, ignota fiam super greges sodalium tuorum, incurram in greges hæreticorum, conantes ponere lapidem super lapidem qui destruat, ne irruam in rebaptizatores, annuntia mihi. Et ille qui commendat unitatem pastoris, qui in hac lectione dixit, « Ego pascam ; » pastores autem reprobat, qui multi esse voluerunt, unitatem amiserunt ; severissime, non blande respondens, sed pro magnitudine periculi : « Nisi cognoveris, » inquit, temetipsam, o pulchra inter mulieres. » Pulchra es inter mulieres : sed agnosce te. Ubi te agnosces ? In toto orbe terrarum. Si enim pulchra, unitas est in te : ubi divisio, fœditas est, non pulchritudo. Nisi cognoveris temetipsam. In me credidisti, agnosce te. In me quomodo credidisti ? Quomodo et illi mali sodales, consentiunt Verbum carnis factum, natum ex Virgine, crucifixum, resurrexisse, ascendisse in cœlos : in talem me credidisti, talem et illi sonant. Cognosce te et me ; me in cœlo, te in toto orbe terrarum. Unum quemlibet ex Ecclesia tanquam Ecclesiam Christus alloquitur. Nam quomodo Ecclesia quærit Ecclesiam ? Secundum ipsos loquor. « Annuntia mihi quem » dilexit anima mea, ubi pascis, ubi cubas ? » Quid quærit ? Ecclesiam. Et ille tanquam ostendens Ecclesiam dicit, « In » meridie : » sicut illi volunt. Respondeant mihi, quomodo

Ecclesia quærat Ecclesiam. « **Annuntia** mihi quem dilexit » anima mea. » Quæ loquitur? **Ecclesia**. Quid sibi vult annuntiare? Ubi pascis, ubi cubas, **id est**, ubi sit Ecclesia. Ecclesia loquitur, et interrogat ubi **sit** Ecclesia: et respondet ille, ut putant, **In meridie**. **Si** in solo meridie est, ut dicunt, in Africa; quomodo ipsa interrogat ubi ipsa sit? An vero portio Ecclesiæ **transmarinæ** bene interrogat de meridie, ne hic erret? **Alloquitur unumquodque** membrorum Ecclesiæ suæ **Christus**, tanquam suam Ecclesiam, et dicit: Nisi cognoveris **temetipsam**, **o** pulchra inter mulieres, exi. **Exire**, hæreticorum est. **Aut** cognosce te, aut exi: quia si te non cognoveris, **exitura** es. Exitura quo? **In** vestigiis gregum: **sequendo malos greges**. Ne forte putes quia oves sequeris, si **exis**: audi quid sequitur, Exi tu in vestigiis gregum, et **pasce hædos tuos**; jam non oves. Nostis, fratres, ubi erunt **hædi**. Ad **sinistram** erunt omnes qui exierunt ab Ecclesia. **Manenti Petro** dicitur: « Pasce » oves meas¹: » exeunti **hæretico**, **Pasce hædos tuos**.

XXXVIII. Est, inquiunt, et aliud **testimonium**. Nihilominus contra te dic, **audiamus**. **Erit** sic contra te quomodo hoc quod putabas **pro te**. **Si meridiem** inquiunt, interpretaris **Ægyptum**. **Multis quidem** modis interpretamur meridiem, et **Ægyptum** possumus ad locum mundi, et ipsam **Africam** sic **intelligere**. **Audi** quid intelligam per meridiem: intelligo **fervorem spiritualium**, **flagrantem igne** charitatis, **splendentem lumine veritatis**. Nam dicitur in quodam **Psalmo**: « **Dexteram tuam notam** fac mihi, et » eruditos corde in **sapientia**². » **Dexteram**, non hædos: et eruditos corde in **sapientia**, **ipsi sunt meridies**. Unde dicitur a **Propheta**, « **Et tenebræ tuæ sicut meridies** erunt³. » **Multis ergo modis** possumus **intelligere meridiem**: sed prorsus **Africam** intelligo, **omnino Africam** intelligo. Ac-

¹ Joan. xxi, 17. — ² Psal. lxxxix, 12. — ³ Isai. lviii, 10.

cipio a te aliquid forte melius quam saperem, nisi a te commemorarer: Africa sit meridies. Timet Ecclesia transmarina incidere in rebaptizatores, timet incidere tanquam ignota in greges sodalium, quærit ab sponso suo ut annuntiet illi ubi pascat, ubi cubet in meridie. Quia in ipso meridie in aliis pascit, in aliis non pascit: in aliis cubat, in aliis non cubat. **Audiat consilium**, veniat ad catholicam Ecclesiam: non incurrat in greges sodalium, non pascat hædos suos. Sed dic aliud quod te dicebas esse dicturum. **Propheta**, inquit, ait: **Deus ab Africo veniet**¹. Et jam ubi **Africus**, utique **Africa**. **O testimonium!** **Deus ab Africo veniet**. **Ab Africa veniet Deus?** **Alterum Christum in Africa nasci**, et ire per mundum hæretici annuntiant. **Rogo quid est**: « **Deus ab Africo veniet?** » **Si diceretis**: **Deus in Africa remansit**, utique turpiter diceretis: nunc autem etiam, **Ab Africa veniet**, dicitis. **Novimus ubi sit natus Christus**, ubi sit passus, ubi in cælum ascenderit, unde **discipulos miserit**, ubi eos **Spiritu sancto repleverit**, ubi per totum mundum **evangelizare jusserit**: et obtemperarunt ei, et impletur orbis terrarum **Evangelio**; et tu dicis: « **Deus ab Africa veniet?** »

XXXIX. Ergo tu mihi, inquit, expone quid est: « **Deus ab Africo veniet.** » **Dic totum**, et fortassis intelliges. « **Deus ab Africo veniet**, et sanctus de monte umbroso. » **Tu mihi expone**, si jam ab Africa, quomodo de monte umbroso? De **Numidia nata est pars Donati**: ipsi **missi sunt primo in dissensionem**, et tumultum, et scandalum, quærentes ingens vulnus, **Numidæ miserunt**². **Secundus Tigisitanus misit**, ubi sit **Tigisi**, notum est. **Qui missi sunt clerici**, extra congregaverunt ab Ecclesia, ad clericos **Carthaginis accedere noluerunt**. **Visitatorem posuerunt**, a **Lucilla suscepti sunt**. **Auctor totius hujus mali Numida hæreticus**

¹ Habac. iii, 3. — ² Vide Epist. xliii, et lib. de hæresibus.

fuit. In Numidia, unde ventum est huc cum tanto malo, muscarium vix invenitur, in cupsonibus habitant. Quomodo mons umbrosus Numidia? Dic mihi ergo: noli huc usque recitare, « Deus ab Africo: » exigo et sequentia, « Et » sanctus de monte umbroso. » Sed ostende mihi partem Donati a Numidia, de monte umbroso venire. Invenis nuda omnia, pigues quidem campos, sed frumentarios: non olivetis fertiles, non cæteris nemoribus amœnos. Unde ergo mons umbrosus in Numidiæ partibus, unde hoc scandalum venit?

XL. Tu mihi, inquit, ergo expone quid est, « Deus ab » Africo veniet, et sanctus de monte umbroso. » Vide quam facile exponam. Primo illud audi quod ait Dominus: « Oportebat Christum pati, et resurgere tertio die, et » prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem » peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jeru- » salem¹. » Ecce unde veniet. Incipientibus cum dixit, inde utique se in sanctis suis ad alias gentes venturum esse prædixit. Lege divisionem terræ filiorum Israël in omnibus tribubus in libro Jesu Nave: aperte ibi dictum est: « Jebus ab Africo, quæ est Jerusalem². » Lege, quære, et invenies. Utinam cum inveneris, credas; utinam animositatem deponas. « Jebus ab Africo, quæ est Jerusalem. » Et Dominus, incipientibus ab Jerusalem: » hoc est, « Deus » ab Africo veniet. » Quomodo ergo a monte umbroso? Evangelium jam lege. De monte Oliveti Christus ascendit in cœlum. Sequere. Et quid dilucidius? Audis, ab Africo: audisti, de monte umbroso. Legem recitamus, Evangelium recitamus. Audisti, « Incipientibus ab Jerusalem: » audi, » Per omnes gentes, » in eodem Propheta. Sequere verba illa quæ contempsisti, verba illa quæ prætermisisti: « Deus » ab Africo veniet, et sanctus de monte umbroso: coo-

¹ Luc. xxiv, 46. — ² Josuë xv, 8.

» periet montes umbra ejus, et gloria ejus plena est » terra¹. » Per omnes ergo gentes, incipientibus ab Je- » rusalem: Deus ab Africo veniet, et sanctus de monte » umbroso et condenso; » id est, a monte Oliveti, unde ascendit in cœlum, unde misit Discipulos suos, ubi etiam ascensurus ait: « Non enim vestrum est scire tempora, » quæ Pater posuit in sua potestate; sed accipietis virtu- » tem ex alto, et eritis mihi testes. » Videte quomodo inci- » pit Evangelium: Et eritis mihi testes in Jerusalem, et » in Judæa et Samaria, et usque in totam terram². » Ergo Deo veniente Christo, et nomen ejus, et prædicatio Evangelii ejus ab Jerusalem, id est, ab Africo; et a monte umbroso; id est, a monte Oliveti: quia per omnes gentes diffamatum est Evangelium, Operiet montes umbra ejus, id est, refrigerium ejus, protectio ejus; et laudis ejus plena est terra. Cantate ergo cum tota terra canticum novum; non canticum vetus cum angulo terræ.

XLI. Dicunt et aliud, « Cyrenæus, inquit, quidam » Simon angariatus est, ut tolleret crucem Domini³. » Legimus: sed quid te adjuvet, volo scire. Cyrenæus, inquit: Afer est: quare ipse angariatus est qui crucem tolleret. Ubi sit Cyrene, forte nescis: Lybia est, Pentapolis est, contigua est Africæ, ad Orientem magis pertinet. Vel in distributione provinciarum imperatorum cognosce: Imperator Orientalis mittit judicem ad Cyrenen. Breviter respondeo, Ubi est pars Donati, non invenitur Cyrene: ubi est Cyrene, non invenitur pars Donati. Manifesta veritas convincit errorem. Det mihi Cyrenen, ubi est pars Donati: det mihi partem Donati, ubi est Cyrene. Manifestum est enim, fratres, in Pentapoli Ecclesiam esse catholicam, partem Donati ibi non esse. Sed securi irrideamus flendos, et fleamus irridendos. Quid dicis? Meri-

¹ Habac. iii, 3. — ² Act. i, 7, 8. — ³ Matth. xxvii, 32.

ritum Cyrenensis hujus magnum commemoras, quia tulit crucem Domini, et Afrum dicis. Orientalis est. Lybia enim duobus modis dicitur, vel ista quæ proprie Africa est, vel illa Orientis pars, quæ contigua est Africæ, et omnino collimitanea. Sed Afer fuerit Cyrenensis. Beatum putas, quod angariatus crucem tulerit? Quanto melius forte diceret alius in Arimathæa remansisse Ecclesiam Christi? Quia Joseph ille dives ab Arimathæa¹, habens ante oculos regnum Dei, non angariatus, non coactus venit ad crucem Domini: cum cæteri formidarent, petiit a Pilato sepeliendum corpus Domini, de ligno deposuit, obsecutus est funeri, in sepulcro condidit, laudatus est in Evangelio. Quia ergo de Arimathæa fuit iste pius tantum exhibens obsequium corpori Domini, in Arimathæa remansit Ecclesia? Aut si magis vos delectat angariatus, id est, qui cogitur tollere crucem; recte ergo faciunt imperatores catholici, qui vos cogunt ad unitatem.

SERMO XLVII².

De ovibus, in Ezechiel cap. xxxiv. ab illis verbis: *Et vos oves meæ* etc. usque *Et ego vester, dicit Dominus Deus*. Contra Donatistas.

I. VERBA quæ cantavimus, continent professionem nostram, quia oves Dei sumus: nec importune poscimus cum lacrymis ejus misericordiam, cujus oves sumus. Diximus enim: « Ploremus ante Dominum, qui fecit nos; quoniam » ipse est Dominus Deus noster³. » Ne quisquam plorans

¹ Matth. xxvii, 57. — ² Alias in tom. ix. — ³ Psal. xciv, 6, 7.

se exaudiri posse desperet, commemorata est necessitudo quædam exaudiendi nos Deo. « Quoniam ipse est Dominus noster, qui fecit nos. » Ille Deus noster: nos populus pascuæ ejus et oves manuum ejus. » Pastores homines, vel etiam patresfamilias domini pecorum, oves quas habent, non ipsi fecerunt: oves quas pascunt, non ipsi creaverunt: noster autem Dominus Deus, quia Deus et creator est, fecit sibi oves quas habeat, et quas pascat: nec alter instituit, quas ipse pascit; nec quas ipse instituit, alter pascit. Ploremus ergo ante illum. Neque enim in bono sumus, cum in hoc sæculo sumus. Cum enim placebimus Domino in regione vivorum, tunc detergentur lacrymæ nostræ; et dicemus ei laudes, qui nos exemit de vinculis mortis, pedes nostros a lapsu, oculos nostros a lacrymis, ut placeamus Domino in regione vivorum¹: quia difficile est ut ei placeatur in regione mortuorum: Est autem et hic unde illi placeamus, ejus misericordiam in nos deprecando, a peccatis nos, quantum possumus, abstinendo, in quantum autem non possumus, confitendo atque plangendo. Ita in hac vita sumus sperantes aliam vitam, plorantes in spe; imo plorantes in re, gaudentes in spe.

II. Professi ergo in hoc cantico, quia oves ejus sumus, populus pascuæ ejus, oves manuum ejus; audiamus quid ad nos loquatur, tanquam ad oves suas. Pridem pastoribus loquebatur superiore lectione: præsentem autem et hodiernam ovibus loquitur. In illis ergo ejus verbis nos cum tremore audiebamus, vos cum securitate: quid ergo in istis verbis hodiernis? Numquid vicissim nos cum securitate, vos cum tremore? Non utique. Primo, quia et si pastores sumus, pastor non solum quod dicitur ad pastores, cum tremore audit, sed etiam quod dicitur ad oves. Si enim securus audit quod ad oves dicitur, non

¹ Psal. cxiv, 8, 9.